De fakkel

Column

Columns - 3 februari 2022 - Auteur: Merlijn Schoonenboom

Begin januari stond Max van den B. met een brandende fakkel bij de woning van minister Sigrid Kaag. De analyses over deze voor Nederland nogal ongewone actie zijn sindsdien losgebarsten, maar een vergelijking met Duitsland is nog niet gemaakt. En dat terwijl de fakkel daar al langer tot het instrumentarium van de corona-demonstranten behoort.

In het stadje Grimma in de deelstaat Saksen stonden begin december ongeveer dertig demonstranten met brandende fakkels voor het huis van de regionale minister van Gezondheid Petra Köpping. In diverse andere Oost-Duitse steden hebben die weken erna een paar honderd mannen en vrouwen meerdere ‘fakkeloptochten’ gehouden, al dan niet met uitstapjes richting het huis van een politicus.

De acties werden dreigend in het Duitse nieuws gebracht, versterkt door dramatische vergelijkingen. Köpping zag er een ‘georganiseerde intimidatiepoging door rechts-extremisten’ in. De minister-president van de deelstaat Thüringen moest zelfs aan ‘SA-methoden’ denken, de paramilitaire organisatie van de NSDAP in de Republiek van Weimar en het Derde Rijk.

De foto’s die erbij werden geplaatst deden de rest. Ze riepen de sfeer van de Republiek van Weimar op, van marsen van extreemrechtse groeperingen, die in tijden van politieke instabiliteit de macht probeerden te grijpen. Daarmee was de suggestie niet ver meer dat het eind van de Duitse democratie wel eens dichtbij zou kunnen zijn.

> De foto's riepen de sfeer van de Republiek van Weimar op

Deze verklaring laat zien hoezeer de Tweede Wereldoorlog in Duitsland deel van het ‘narratief’ over het eigen land is: de nazi’s worden ook in corona-tijd te pas en te onpas als verklaring aangedragen. Dat was ook al het geval bij de ‘bestorming van de Rijksdag’ eind augustus 2020, toen ongeveer vierhonderd corona-demonstranten de trappen van het Duitse parlement oprenden.

Op hun beurt blijken de Duitse demonstranten zelf ook erg dol op dit narratief. Aan de ene kant maken overtuigde neonazi’s bewust gebruik van een fakkel om

zichzelf meer gewicht te verlenen. Aan de andere kant omschrijven de meeste van de corona-demonstranten juist hun tegenstanders als ‘nazi’. Zíj zijn niet de nazi’s, maar de ‘gevestigde orde’ is de nazi, en de demonstranten zijn de vrijheidsrebellen die zich van de corona-dictatuur dienen te bevrijden.

Nederlandse media gaan vaak wel erg makkelijk mee in de suggestieve Duitse berichtgeving rondom Duitse ‘neonazi’s’; het beeld van Duitsland wordt ermee bevestigd. Maar om het gedrag van de eigen Nederlandse demonstranten te verklaren graven ze een stuk minder actief in de geschiedenis.

Max van den B. werd in Nederland toch vooral beschreven als een ‘gek’ - of op zijn hoogst iemand die zich wel erg veel door allerlei hedendaagse complottheorieën uit het internet had laten meeslepen. Ook de stenengooiende jongeren die eind 2021 in het nieuws waren, waren vooral ‘idioten’, zoals Rutte destijds zei: ze passen niet in zijn Nederlandse ‘doe maar normaal’-cultuur.

De corona-polarisatie heeft ook Nederland in zijn greep, en ieder land kiest de verklaring die bij hem past. Dat neemt niet weg dat de symboliek uit de Tweede Wereldoorlog al een tijdje deel van de Nederlandse demonstratiecultuur is geworden. Max van de B. en andere Nederlandse corona-demonstranten hanteren zelfs dezelfde legitimatie van hun acties als de Duitse: ‘NSB weg ermee!’ riep Van den B.; waarmee hij zichzelf aan de ‘goede kant van de geschiedenis’ plaatste, net als veel Duitse demonstranten.

Natuurlijk, grootse historische vergelijkingen rond een paar fakkels zoals in Duitsland zijn onzin, bij beide partijen: de democratische staat is niet fascistisch, en de demonstranten zijn getalsmatig zo miniem dat de democratie heus niet omver geworpen kan worden. Maar de waarschuwende mantra’s in de Duitse media over de acties zijn wel te begrijpen.

Het hedendaagse Duitsland heeft meer ervaring dan Nederland met radicale subculturen, en daaruit blijkt dat historische symboliek inderdaad een opzwepend effect op de werkelijkheid kan hebben. Of een demonstrant zich nu als ‘nazi’ ziet of juist als ‘verzetsstrijder’: een historische legitimatie kan ook een groepje ‘idioten’ net dat laatste zetje geven tot geweld.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: https://duitslandinstituut.nl/artikel/48060/de-fakkel